

הכרת הטוב - כיבוד הורים

הרב אופיר שוורצבוים רב הגרעין התורני

פרשתנו עוסקת באחד מיסודות האמונה של עם ישראל, והוא מעמד הר סיני שבו נתנו לנו עשרת הדברות.
ידועה החלוקה בין חמש הדברות הראשונות שעוסקות ביחס שבין אדם למקום (כגון מצוות האמונה - אנוכי ה' אלוקיך, ואיסור עבודה זרה), לבין חמש הדברות השניות שעוסקות ביחס שבין אדם לחברו (כגון איסור רציחה, גנבה וכדו').
אך קושי מסוים עולה בחלוקה זו, שכן מצוות כיבוד הורים באופן פשוט שייכת למצוות שבין אדם לחברו, אבל היא מופיעה בין חמש הדברות הראשונות שמהותן הוא היחס שבין אדם למקום. נשאלת השאלה – מדוע מופיעה מצווה זו דווקא שם?
לשם כך נתבונן בדבריו של ספר החינוך :

משרשי מצוה זו,
א. שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלהים ואנשים. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו.

הסיבה הראשונה לקיום מצוות כיבוד הורים היא מצד הכרת הטוב להורים! כיון שהם אלו שהביאו אותנו לעולם, דאגו לנו וטפלו בנו – מחויבים אנו להכיר להם תודה על כך.

ב. וכשיקבע זאת המדה (של הכרת הטוב) בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להזהר בעבודתו ברוך הוא.

מדבריו של ספר החינוך עולה, שכאשר אנו מקיימים את מצוות כיבוד ההורים, אנו למדים דבר חשוב ביותר. על ידי הכרת התודה כלפי הורינו, אנו לומדים כיצד להכיר תודה לה', שגם לו יש חלק בתהליך יצירתנו. כיבוד ההורים הוא השלב הראשון שמלמד אותנו להכיר תודה לאנשים הקרובים אלינו. מי שלא יודע להכיר תודה להוריו שהשקיעו בו כל כך, יתקשה גם להגיד תודה לה' על כל הטוב שהוא נותן לנו. על כן השלב הראשון בבנין הקשר עם הקב"ה מתחיל בהורים! רק לאחר שנבנתה בנפש הקומה הראשונה של הכרת הטוב – כלפי ההורים, אפשר לעבור לשלב הבא והוא אמונה והכרת תודה כלפי ריבונו של עולם! לכן מופיעה מצוה זו בחלק של המצוות שבין אדם למקום.
עכשיו ניתן להבין את דברי הגמרא:
"**שלשה שותפין הן באדם: הקב"ה, ואביו, ואמו**"
"בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקב"ה: מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני" !!!
כלומר, כשאדם מכבד את אביו ואימו, זה כאילו הוא כיבד את הקב"ה.

ברוח ההלכה/ הרב יאיר טחובר

לע"נ אמי שיינדל מנוחה בת מרדכי זלמן

דיני קידוש של ליל שבת

מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בכניסתו בדברים, שנאמר, "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ',ז), כלומר, זכרהו זכירת שבח וקידוש. מדברי סופרים צריך שתהיה זכירה זו על כוס של יין.

נשים חייבות בקידוש מן התורה, ואף על פי שכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ממנה, מכל מקום בקידוש היום חייבות.

כשמקדש על היין, כיצד הוא עושה? - נוטל כוס שמחזיק רביעית הלוג או יותר (שמונים ואחד גרם) , וממלא את הכוס על כל גדותיו ביין הכשר לברכה. ומכל מקום כל שיש בכוס שיעור רביעית יין, אף אם אין הכוס מלא, אינו מעכב ויכול לקדש עליו. ויש שאין ממלאים את הכוס ממש, מחשש שישפך מהיין ויתבזה. אם קודם שתו מהכוס, היין שבתוכו נפגם, ואינו ראוי יותר לקידוש. אוחז הכוס ביד ימינו, ומגביהו מן השלחן טפח או יותר, ולא יסייע בשמאל את יד ימינו. עומד ואומר "יום השישי ויכולו וכו'", מברך "בורא פרי הגפן", וברכת הקידוש, ושותה בישיבה. חלק מהאשכנזים נוהגים לשבת בסוף "ויכולו" קודם ברכת "בורא פרי הגפן" ומסיימים את הקידוש בישיבה. ויש שרק המקדש עומד ומתיישב לאחר המילים "ויכולו השמים".
לכתחלה ראוי ונכון שהמקדש עצמו ישתה מהיין מלוא לוגמיו. (דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד בפיו, ויראה מלא לוגמיו), והוא רובו של רביעית, כארבעים ושנים גרם לאדם בינוני. (ילקו"י שבת כרך א עמוד רעד). מצוה מן המובחר שגם כל המסובים יטעמו מן היין לחיבוב מצוה. אבל גם אם רק המקדש או אחד המסובים טעמו מעט מהיין, אף שאף אחד לא שתה מלוא לוגמיו, כולם יצאו ידי חובת קידוש.
(ע"פ קיצוש"ע ילקוט יוסף)

גדולי ישראל | רבי ישראל נג'ארה

מי מאיתנו אינו מכיר את הפזמון "י-ה ריבון עלם" המושר עד היום הזה בכל שולחן ליל-שבת בקהילות אשכנז וספרד גם יחד? זהו פיוטו של ר' ישראל נג'ארה, שישב בדמשק ובצפת, ובסוף ימיו כיהן כרב העיר עזה. אולי מפתיע לגלות, אבל באזור עזה היתה התיישבות יהודית מתקופת החשמונאים עד לתקופתנו, כלומר עד לעקירתו לפני שבע שנים וחצי בידי ממשלת ישראל. השבת אנו מציינים את היום בו עלה על הקרקע ראשון יושבי גוש קטיף, ולכן בחרנו להביא כאן את תולדות חייו של המפורסם ברבני עזה.

כתובת שנמצאה בבית הכנסת העתיק בעזה

רבי ישראל נג'ארה - רב, פרשן ומשורר – נולד בשנת שט"ו (1555) בצפת למשפחת גולים מספרד. כונה "נעים זמירות ישראל", ונודע כאחד מגדולי המשוררים והפייטנים העבריים בכל הזמנים. בבחרותו עבר לדמשק והיה שליח ציבור בקהילה הספרדית. משם חזר לעיר הולדתו צפת, התחתן ונולדה לו ילדה. לאחר מגפה בה שכל את בתו ואשתו, חזר (בשנת 6157) לדמשק, שם התחתן בשנית ונולדו לו שלשה ילדים. בהמשך עבר לעזה ושימש כפוסק וכרב העיר כחמש שנים. לאחר מותו ישב על כס הרבנות בנו ר' משה נג'ארה. תקופתם של הרבנים לבית נג'ארה הייתה אחת מתקופות הפריחה של קהילת יהודי עזה. הישוב היהודי בעזה באמצע המאה הי"ז היה ישוב חשוב ופעיל למדי, מסודר ומאורגן בקהילה אחת, שיש לה בית–כנסת משלה ובראשה עמד רב, וגם פרנסים ומנהיגים שדאגו לשלום הישוב כולו. בנוסף לכך, התושבים היהודיים פרנסו את עצמם ולא חיו מכספי תרומות ו"חלוקה" כאחיהם הגרים בירושלים וחברון.

הרב ישראל נג'ארה כתב פירוש על התורה בשם "מערכות ישראל", ודרשות על התורה בשם "מקווה ישראל", אולם כאמור פרסומו העיקרי היה כמשורר ופייטן. בין פיוטיו המפורסמים: "י-ה ריבון עולם ועלמיא", "יודוך רעיוני", "יערת דבש", "יעלה בואי לגני" ורבים נוספים, שהתקבלו בכל קהילות ישראל עד היום.

על ר' ישראל נג'ארה נמסר בשם האר"י הקדוש עצמו, שהוא ניצוץ מנשמת דוד המלך, נעים זמירות ישראל, ששירתו מקובלת בשמים, ואף המלאכים משתעשעים בשירו.

מבחינה מוזיקלית חולל ר' ישראל מהפכה של ממש בכך שהתאים מנגינות עממיות אל שירת הקודש. בכך גרם לבני הקהילה, שהכירו את השירים העממיים, להחליף את הטקסט המקורי בטקסט עברי, המכוון כלפי שמים. היה זה שילוב נדיר בין קדושה, קבלה וחולין.

ר' ישראל חי בתקופה קשה לישראל, לאחר הזעזוע של גירוש ספרד. בניגוד לקו המרכזי של הפייטנים בני דורו, שבו יש ביטוי לפגעי הגלות, ובהבטחות לגאולה עתידית, ר' ישראל נג'ארה קורא לשירתו שיר הגאולה, שכן לדעתו הגאולה כבר הגיעה. ר' ישראל נתן ביטוי נעלה לרגשותיו של דור שלם, שחיפש דרך רוחנית חדשה בארץ ישראל.

רבי ישראל נפטר ונקבר בעיר עזה בשנת שפ"ח (1628).

סיפור לשבת | צדיק כתמר – דקל הפצמ"ר

את הסיפור הזה ספרה הבת של הרב שרייבר מכפר דרום (אחד מישובי גוש קטיף שחרבו בקיץ תשס"ה 2005)

היה זה בתחלת שנת תשס"ב לאחר החגים. באותה תקופה היה אבינו בשרות מלואים. הוא שהה בשבת באזור השומרון, ואנו היינו בירושלים בבית סבא וסבתא. במוצש"ק, התאחדנו כולנו בירושלים, ויצאנו לדרך לכפר דרום. הגענו הביתה בשעה מאוחרת לאחר 2:00 לפנות בוקר, אך לא הרבה זמן הספקנו לישון באותו לילה. כשעתיים אחר כך, החריד פיצוץ עז את ביתנו. השניות הראשונות נדמו כנצח. כולנו חשבנו בדאגה רבה על שלום כולם, האם ח"ו קרה למישהו משהו?

באותו שלב הרחנו ריח חריף מאד של אבקת שרפה, ושמענו עוד זגוגיות מתנפצות – כנראה שהזכוכיות עמדו על בלימה מעוצמת הפיצוץ, ואחר כך הן המשיכו להשבר בנחת רוח.

ההורים זינקו מיד לחדרי הילדים וגילו את הנס הגדול. פצמ"ר נפל בגינת הבית סמוך מאד לקירות שני החדרים, שבאחד מהם ישנו שני ילדים. רסיסי הפצמ"ר חדרו דרך הקירות, שברו חלונות ותריסים, גרמו נזק למעט ריהוט, ארונות, תקרה ומנורות. הם עברו כמטר מעל ראשי הילדים שישנו במיטותיהם, עפו מלמטה למעלה והמשיכו לתקרה. את אחת ממנורות הפלורוסנט הצליחו הרסיסים לנתק ממקום חיבורה לתקרה, וכך היא נשארה תלויה באויר, מעל ראשי הילדים הנדהמים.

"עולם חסד יבנה" – בזמן שלא היינו בישוב טיפלו כמה חברים בגינתנו. לצורך שיקומה ופיתוחה הם הרבו להשקות את האדמה. כתוצאה מכך, היתה האדמה לחה ורכה מאד. הפצמ"ר שפגע בעוצמה רבה באדמה הלחה, שקע בתוכה קודם שהתפוצץ, והאדמה בלמה את הרסיסים החזקים והקטלניים.

בינתיים, נאספנו כולנו, כל בני הבית, ואבא הסביר לנו מה קרה. בקול נרגש אמרנו יחד "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד... מה בצע בדמי ברדתי אל שחת... בערב ילין בכי ולבקר רנה... ה' א-לקי לעולם אודך", ואחר כך ברכנו "ברוך שעשה לנו נס במקום הזה".

במשך הבוקר התחילו לזרום הרבה אנשים לביתנו, ביניהם כוחות הבטחון ובראשם מח"ט גולני דאז שמואל זכאי. לאחר מספר שעות התפנינו לסידור הבית ולארגון החפצים, וכמובן לא שכחנו את הגומה של הפצמ"ר. נטענו בה דקל צעיר שיצמח בעז"ה לתפארת, ויהיה לנו לעדות "על נסיך ועל נפלאותיך". דקל זה נקרא בפינו ובכפי כל "דקל הפצמ"ר".

מתוך הספר "על הניסים" בהוצאת ספריית נצרים.

באדיבות מרכז קטיף www.mkatif.org

